

Haninge kommun

Förstudie av arbetet med trygghet för barn
och unga

Building a better
working world

Innehållsförteckning

Sammanfattande bedömning	2
1. Inledning	3
1.1. Bakgrund.....	3
1.2. Syfte och revisionsfrågor	3
1.3. Metod och genomförande.....	3
2. Nationell statistik och kartläggning av barn och ungas otrygghet	4
2.1. BRÅ:s Nationella trygghetsundersökning 2020.....	4
2.2. BRÅ:s skolundersökning om brott 2019.....	4
2.3. Trygghet i fokus – en kartläggning av livskvalitetsbrott och otrygghet i stockholmsregionen	4
2.4. Stockholmsenkäten 2020	4
2.5. Friendsrapporten 2020	5
3. Lagstiftning och kommunens styrning av trygghetsarbetet gentemot barn och unga 5	
3.1. Måluppfyllelse 2020.....	6
3.2. Strategier och handlingsplaner	7
4. Trygghetsarbetets organisering.....	8
5. Otrygga situationer och platser i kommunen.....	9
6. Pågående insatser och åtgärder för att öka tryggheten för barn och unga	10
7. Relevansen i det aktuella trygghetsarbetet	13
8. Svar på revisionsfrågor	14
Källförteckning	16

Sammanfattande bedömning

EY har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Haninge kommun genomfört en förstudie av kommunens arbete med trygghet. I förstudien kartläggs vilka situationer och platser kommunen har identifierat som mest otrygga för Haninge kommuns barn och ungdomar. Resultatet jämförs med kommunens pågående insatser för att öka tryggheten. Förstudien ska bilda underlag för överväganden om en eventuell fördjupad granskning. Förstudien är av kommunövergripande karaktär.

Inom ramen för förstudien har sådana omständigheter som föranleder en fördjupad granskning inte noterats. De utvecklingsområden som noteras hänger primärt samman med den nya organisationen och ansvar för utveckling, sammanställning och ramar för uppföljning. Detta bör prioriteras i det fortsatta arbetet. Revisorerna rekommenderas att följa utvecklingen framgent då organiseringen av trygghetsarbetet är nytt för 2021 och ramarna för trygghetsenheten inte är fastställda än.

Sammanfattningsvis konstateras att det finns god kännedom i kommunen om vilka områden som upplevs otrygga. Den lokala trygghetsundersökningen genomförs regelbundet och kartlägger trygghetsläget i kommunen. Det finns därav goda förutsättningar för riktade insatser att förbättra tryggheten i områdena. Jordbro och Brandbergen centrum upplevs som otrygga områden. Det framgår även att kollektivtrafiken i Tungalsta, Norrby och Söderby upplevs som otrygg. Handen och Västerhaninge har även noterade moment som bidrar till otrygghet. Invånarna i kommunen upplever att nedskräpning, ungdomsgång, dålig belysning, berusade personer och att vistas ute på kvällen/natten bidrar till otrygghet.

Det pågår ett flertal trygghetsåtgärder inom kommunen som redovisas mer ingående i kapitel 6. Exempel på insatser som pågår i kommunen med syftet att öka tryggheten för barn och unga är trygghetsvandringar, fältassistenter, lovaktiviteter och feriepraktik.

Vi bedömer att flera insatser svarar på de behov som redovisas i kartläggningar och undersökningar av invånarnas upplevda otrygghet. Vi uppmanar kommunen att fortsatt arbeta med kartläggningar och undersökningar för att identifiera platser och faktorer som bidrar till barn och ungas otrygghet.

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Haninge kommun har en fastställd *Strategi för ungas trygghet, hälsa och utveckling* som syftar till att säkerställa att alla barn och unga i Haninge ska må bra och känna framtidstro. Strategin fokuserar på att arbetet bedrivs i enlighet med forskning, att all verksamhet ska stödja kunskapsuppdraget, sammanhållet preventionsarbete, tydlig ansvarsfördelning mellan nämnderna/förvaltningarna, samarbete och synkronisering samt att barn och unga ska ses som en resurs.

I kommunfullmäktiges *Mål och budget för 2021–2022* fastställs att elever ska känna sig trygga i skolan. I *Grund- och förskolenämndens budget för 2021–2022* finns en målindikator som mäter hur många elever i årskurs 5 som känner sig trygga i skolan. Grund- och förskolenämnden ska bidra till att kommunens medborgare känner sig trygga genom att utveckla och stärka processer. I *Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens budget 2021–2022* framgår att trygghetsåtgärder ska prioriteras, exempelvis genom att arbeta med trygghetsfrågor tillsammans med skolvärdar.

Revisorerna har i sin riskanalys för 2021 identifierat arbetet med trygghet som ett angeläget område för kartläggning och beslutat att genomföra en förstudie.

1.2. Syfte och revisionsfrågor

I förstudien kartläggs vilka situationer och platser kommunen har identifierat som mest otrygga för Haninge kommuns barn och ungdomar, samt om ytterligare faktorer kan spåras genom tillgängliga externa kartläggningar/enkäter. Resultatet jämförs sedan med kommunens pågående insatser för att öka tryggheten.

Förstudien syftar till att göra en övergripande bedömning av om det finns ett behov av att fördjupat granska någon del i arbetet. Förstudien är av kommunövergripande karaktär.

Frågor som belyses genom förstudien är:

- ▶ I vilka situationer och på vilka platser känner sig kommunens ungdomar otrygga?
- ▶ Vilka insatser och åtgärder pågår för att öka tryggheten för barn och unga?
- ▶ Är de pågående insatserna rimligt valda och prioriterade i förhållande till var otryggheten är störst?

1.3. Metod och genomförande

Förstudien genomförs som en intervju- och dokumentstudie. Dokumentstudien omfattar kommunens egna underlag samt tillgängligt underlag från BRÅ. Intervjuer har genomförts med ansvariga tjänstemän vid enheten för trygghet och säkerhet.

2. Nationell statistik och kartläggning av barn och ungas otrygghet

2.1. BRÅ:s Nationella trygghetsundersökning 2020

Brottsförebyggande rådet (Brå) genomför årligen en trygghetsundersökning vars syfte är att undersöka människors utsatthet för brott, upplevelse av oro och otrygghet, förtroende för rättsväsendet samt brottsutsattas erfarenheter av kontakter med rättsväsendet. I undersökningen framgår att 47 procent av befolkningen (16–84 år) oroar sig i stor utsträckning över brottsligheten i samhället. Den brottsform som majoriteten av befolkningen oroar sig över är bedrägeri över nätet. 26 procent av befolkningen uppger att de under det senaste året valt en annan väg hem eller annat färdssätt till följd av oro för brott. Vidare uppger 14 procent att de ofta avstått från aktiviteter till följd av oro medan 8 procent uppger att oron för brott har stor påverkan på livskvaliteten. Det är en betydligt större andel kvinnor än män som anpassar sin livsstil utifrån oron att utsättas för brott.

2.2. BRÅ:s skolundersökning om brott 2019

Undersökningen syftar till att beskriva utvecklingen av självrapporterad utsatthet för brott och delaktighet i brott bland elever i årskurs 9 över tid. Resultatet visar att 48 procent av deltagarna har utsatts för brott under det senaste året. Eleverna uppger att brotten ofta sker i skolan. Oro för brott leder till att elever exempelvis undviker att gå till skolan och att gå ut på kvällstid.

2.3. Trygghet i fokus – en kartläggning av livskvalitetsbrott och otrygghet i stockholmsregionen

Under 2020 tillsatte Region Stockholm en trygghetskommission med uppdraget att lämna förslag på konkreta åtgärder som kan genomföras för att öka tryggheten. Rapporten *Trygghet i fokus* är en trygghetsundersökning som presenterats för regionstyrelsen. I rapporten framgår att de grupper som i hög grad upplever otrygghet är barn, unga vuxna, äldre, kvinnor och personer med funktionsnedsättning.

Det egna bostadsområdet kan upplevas som otryggt, graden av otrygghet varierar mellan kommunerna. Av de som är oroliga i området kring bostaden är 40 procent oroliga när de är i källaren och 70 procent är oroliga på vägen till och från bostaden. Identifierade problem i bostadsområden är bland annat mörka områden, dålig belysning, nedskräpning, moped/MC-trafik på gång- och cykelvägar, påträngande tiggeri samt skadegörelse. Kollektivtrafiken kan upplevas som otryggt och tunnelbanan beskrivs som det otryggaste transportmedlet.

Det finns olika orsaker till upplevd otrygghet exempelvis kännedom om brottsligheten i ett specifikt område eller egna upplevelser av utsatthet för brott. Upplevelsen av en plats samt den mediala bilden kan påverka upplevelsen av trygghet. Drog- och alkoholpåverkade personer, anonymitet och främlingskap kan även påverka den upplevda otryggheten på en plats.

2.4. Stockholmsenkäten 2020

Syftet med Stockholmsenkäten är att kartlägga och följa utvecklingen över tid gällande ungdomars levnadsvillkor. Resultatet ligger till grund för Stockholms stads arbete med unga. Det är elever i årskurs 9 och år två på gymnasiet som deltar i enkäten.

Det framgår att fler unga rapporterar rån eller stöld samt att fler utsätts för hot och våld. Majoriteten av eleverna uppger att de känner sig trygga när de går ut sent i sitt bostadsområde. Det är dock stora skillnader mellan flickors och pojkars upplevelse av otrygghet, där flickor upplever sig otrygga i högre utsträckning. Andelen flickor som rapporterar att de utsätts för våldtäkt eller tvingats till sex fortsätter att öka.

2.5. Friendsrapporten 2020

Stiftelsen Friends genomför årligen trygghetsundersökningar på skolor runt om i landet. Av rapporten framgår att barn och unga i årskurs 3–9 upplever att de mest osäkra platserna i skolan är toaletterna, omklädningsrummen och korridorerna. 34 procent av eleverna i årskurs 3–6 och 18 procent av eleverna i årskurs 6–9 svarar att de ibland, oftast eller alltid känner sig oroliga för att bli illa behandlade i skolan. Barnkonventionen gör gällande att barn har rätt till inflytelse i frågor som rör dem. Friends trygghetsundersökning visar dock att skolorna behöver stärka sitt arbete för inkludering. 65 procent av eleverna upplever att de delvis, sällan eller aldrig får möjlighet att delta i skolans trygghetsarbete.

Friends kartläggning visar även att etnicitet är den vanligaste grunden för trakasserier i skolan. Rapporten påvisar att rasism och dess konsekvenser skadar barns psykiska och fysiska hälsa och kan leda till kronisk stress bland barn. Därutöver tydliggörs att sexuella trakasserier är vanligt förekommande i skolan och att arbetet mot sexuella trakasserier bör vara en definierad del av skolans systematiska trygghetsarbete.

3. Lagstiftning och kommunens styrning av trygghetsarbetet gentemot barn och unga

Barnkonventionen blev svensk lag 2020 och innehåller bestämmelser om mänskliga rättigheter för barn. I konventionen framgår att ”konventionsstaterna ska erkänna varje barns rätt att åtnjuta social trygghet och ska vidta nödvändiga åtgärder för att till fullo förverkliga denna rätt i enlighet med nationell lagstiftning”.

I socialtjänstlagen stadgas att socialtjänsten ska främja människors ekonomiska och sociala trygghet. Socialnämnden ska verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden, 5 kap. socialtjänstlagen.

Skolverksamhetens ansvar framgår särskilt av skollagens 5, 6 och 8 kap. Förskolan ska stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg. All utbildning ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Det finns särskilda bestämmelser rörande åtgärder mot kränkande behandling av barn och elever.

För Haninge kommun beslutade kommunfullmäktige i juni 2018 (Dnr KS 2018/167) om åtgärder för att öka tryggheten i och utanför skolan. Satsningen löper över fyra år. Trygghetskommissionen initierades av kommunledningen under hösten 2019 till följd av höga andelar rån inom kommunen. Det är en politiskt tillsatt kommission som består av samtliga partigruppsledare i kommunfullmäktige och som är aktuell under perioden för kommunens trygghetsatsning. Den 24 januari 2020 presenterade trygghetskommissionen en överenskommelse för kompletterande åtgärder i det fortsatta trygghetsarbetet.

Det framgår i *Mål och budget för 2021–2022*¹ att kommunstyrelsen har övergripande ansvar för samordning och uppföljning av trygghetsåtgärdernas ekonomi och genomförande. Kommunens mål för dess medborgare är att varje individ ska känna trygghet genom livets alla skeden. Samtliga nämnder och bolag ansvarar för måluppfyllelsen. Nedan redovisas målområden, indikatorer och målnivåer som fullmäktige beslutat om.

Mål	Indikator	Utfall 2020	Mål 2021	Mål 2022
I Haninge ska medborgarna vara trygga oavsett skede av livet	KF Elever i åk 5: Jag känner mig trygg i skolan (mätning sker vartannat (jämn) år)	80,0%	-	88,0%
	KF Trygghetsindex (lokal mätning)	1,9	1,6	1,6
	KF Anmälda brott om skadegörelse per 1000 invånare	-	24,0	23,5

Tabell: Kommunfullmäktiges målsättningar avseende trygghet, Mål och budget 2021

Grund- och förskolenämnden ansvarar för att mäta indikatorn "Elever i åk 5" och resterande indikatorer ansvarar kommunstyrelsen för. Övriga nämnder har inte definierat ytterligare indikatorer för att mäta måluppfyllelsen.

3.1. Måluppfyllelse 2020

Vid måluppföljning i årsredovisningen för 2020 har målet "i Haninge ska medborgarna vara trygga oavsett skede av livet" inte uppfyllts. Kommunen beskrivs arbeta aktivt med olika insatser för att öka tryggheten men samtliga indikatorer redovisar försämrade resultat samt en negativ trend.

MÅL 3. I Haninge ska medborgarna vara trygga oavsett skede av livet

Indikator	Utfall				Mål 2020	Bedömning	Trend***
	2017	2018	2019	2020			
Anmälda brott om skadegörelse per 1 000 invånare*	25,6	25,5	28,4	-	24,5	●	↑
Trygghetsindex, lokal mätning (index)**	-	1,6	-	1,9	1,6	●	↑
Elever i åk 5; jag känner mig trygg i skolan (%)**	-	82,8	-	80,0	84,0	●	↓

Bild 1. Haninge kommuns årsredovisning 2020, Mål 3

För indikatorn "Anmälda brott om skadegörelse per 1 000 invånare" finns inget dokumenterat utfall för 2020. I årsredovisningen noteras att resultatet ska publiceras senare under 2021. För att minska andelen skadegörelsebrott beskrivs kommunen ha arbetat med att förbättra belysning samt infört kameraövervakning på utvalda platser.

Den lokala trygghetsmätningen under 2020 resulterade i ett trygghetsindex på 1,9 vilket är högre än målbilden på 1,6. Utomhusmiljön och kollektivtrafiken beskrivs vara fortsatta problemområden som skapar otrygghet inom kommunen. Vidare analys kring måluppfyllelsen presenteras inte i årsredovisningen för 2020.

¹ Fastställt av kommunfullmäktige 2020-11-09

3.1.1. Jämförande statistik från Kolada, trygghet

Elevenkäten 2020		2020
Elever i åk 5: Jag känner mig trygg i skolan, positiva svar, andel (%)	Alla kommuner (ovägt medel)	86,2
	Liknande kommuner ²	86,3
	Haninge	80,8
Elever i åk 9: Jag känner mig trygg i skolan, positiva svar, andel (%)	Alla kommuner (ovägt medel)	79,1
	Liknande kommuner	80,0
	Haninge	73,7
Gymnasieelever år 2: Jag känner mig trygg i skolan, positiva svar, andel (%)	Alla kommuner (ovägt medel)	86,8
	Liknande kommuner	86,2
	Haninge	77,9

Statistiken redovisar att Haninge kommun har en lägre andel elever som känner sig trygga i skolan i årskurs 5, 9 och andra året på gymnasiet vid jämförelse med liknande kommuner och riksgenomsnittet. Samtliga indikatorer visar en negativ trend där tryggheten i skolan minskar. Det gäller såväl Haninge kommun som nationellt.

Det framgår i *Grund- och förskolenämndens årsredovisning 2020* att indikatorn "Elever i åk 5: Jag känner mig trygg i skolan, positiva svar, andel (%)" uppvisar en lägre andel än målbilden för 2020 som var 84 procent. Det uppges att utfallet påverkats av pandemin eftersom mätningen genomfördes under våren 2020. Det framgår dock av kommunens egna trygghetsenkäter och trygghetsvandringar att eleverna generellt är trygga eller mycket trygga i skolans lokaler. Vid genomförda mätningar lyfter flera elever att de känner sig osäkra på väg till och från skolan samt på fritiden, vilket kan påverka utfallet av indikatorn.

3.2. Strategier och handlingsplaner

Utöver gemensamma målsättningar syftar kommunens *Strategi för ungas trygghet, hälsa och utveckling*³ till att alla barn och unga i Haninge ska må bra och känna framtidstro. Arbetet ska bedrivas i enlighet med forskning och fokuserar på en stödjande, samverkande fördelning med tydlig ansvarsfördelning nämnderna och förvaltningarna emellan. Barn och unga ska ses som en resurs i arbetet, vilket samstämmer med konventionsenliga och nationella regleringar med fokus på barns delaktighet i arbetet.

Strategin bryts ner i en *Handlingsplan för trygghetsskapande och förebyggande arbete*.⁴ Planen syftar till att beskriva insatsområden och mål av operativ och strategisk karaktär för att stärka den upplevda känslan av trygghet och trivsel. Det är kommunstyrelseförvaltningen som ansvarar för att handlingsplanen följs upp och revideras varje mandatperiod. Vid

² Botkyrka, Huddinge, Kristianstad, Nyköping, Sigtuna, Trollhättan och Örnsköldsvik

³ Antagen av kommunfullmäktige 2011-10-17

⁴ Antagen av kommunstyrelsen 2012-11-26

intervjuer framkommer att handlingsplanen inte är aktuell inom verksamheten. Vi har inte kunnat fastställa att revidering har skett sedan dess antagande 2011. Det uppges finnas en vilja inom förvaltningen att ta fram aktuella handlingsplaner och styrdokument för det kommunövergripande trygghetsarbetet.

Därutöver finns det en antagen handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck (2015), policy mot våld i nära relationer (2011) samt en handlingsplan mot alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar (2021).

4. Trygghetsarbetets organisering

Kommunstyrelseförvaltningen består av fyra avdelningar, ekonomi, personal, samhällsplanering och ledning samt omvärld och utveckling. Det är avdelningen för samhällsplanering och ledning som ansvarar för trygghet- och säkerhetsarbetet. Inom avdelningen är förvaltningen indelad i enheter där enheten för trygghet och säkerhet arbetar med trygghetsfrågor. Enheten bildades den 1 januari 2021 i syfte att centralisera trygghetsarbetet. Beslut om omorganisering föranleddes av en kartläggning där samtliga kommunala funktioner som arbetade med trygghetsfrågor identifierades. Identifierade nyckelroller utgör idag enheten för trygghet och säkerhet.

Enheten ska utveckla, leda och samordna arbetet med trygghetsfrågor. I nuläget har enheten inga styrdokument som styr arbetet. Enheten har inget beslutsmandat. Kommunledningen fattar beslut utifrån det underlag som enheten presenterar. Enheten för trygghet och säkerhet verkar främst genom samordning och samverkan, både internt inom kommunen samt med externa aktörer i olika forum. Vid intervju uppges att enheten för trygghet och säkerhet har en övergripande bild av trygghetsarbetet och fastställer vilka insatser som är ändamålsenliga inom kommunen utifrån identifierade behov. Behov identifieras via genomförda kartläggningar, nationella riktlinjer och metoder.

Det finns inte några rutiner eller samordnat ansvar för uppföljning och återrapportering av trygghetsarbetet. Den återrapporteringen som sker uppges vid intervju variera i utformning och omfattning och sker primärt inom ramen för ordinarie budgetarbete. Enheten för trygghet och säkerhet återrapporterar till kommunstyrelsen, kommunledningen och kommundirektörens ledningsgrupp. Det sker även som ovan nämnt en separat uppföljning och återrapportering av det arbete som berör trygghetskommissionens beslutade aktiviteter till central styrgrupp.

Det uppges vid intervju att trygghetskommissionen bildades och tog ansvaret för trygghetsfrågan eftersom det inte fanns en organisation inom kommunen som gjorde det. Trygghetskommissionens överenskommelse presenterar 15 trygghetsåtgärder som enheten för trygghet och säkerhet numera ansvarar för. Syftet med överenskommelsen beskrivs vara att fokusera på befintligt trygghetsarbete och tillföra medel för ytterligare satsningar. Enheten följer regelbundet upp dessa åtgärder. Enhetschef återrapporterar uppföljningen till en styrgrupp som består av ett antal förvaltningsdirektörer och avdelningsdirektörer med ansvar för att genomföra trygghetskommissionens åtgärder. Vid intervju uppges att trygghetskommissionens aktiviteter redan bedrivs inom kommunen. Respektive förvaltning skickar in förslag/ansökningar om att verkställa trygghetsåtgärder som överenskommelsen inkluderar. Tjänstepersoner på enheten för trygghet och säkerhet kvalitetsgranskar initiativet och lämnar en bedömning/rekommendation till kommundirektörens ledningsgrupp för beslut.

5. Otrygga situationer och platser i kommunen

Sedan 2006 har Haninge kommun genomfört trygghetsmätningar regelbundet och sedan 2014 har de genomförts vartannat år. Mätningen syftar till att undersöka den upplevda tryggheten i kommunen. Resultatet ligger till grund för åtgärder som ska förbättra den upplevda tryggheten. Medverkande är medborgare i åldersgruppen 16–85 år. Inom ramen för denna förstudie har resultat erhållits för trygghetsmätningen 2018 och 2020. Vi noterar att utformningen av trygghetsmätningen skiljer sig mellan åren på grund av att olika externa leverantörer genomför mätningarna. Trygghetsmätningen kommer eventuellt inte genomföras i framtiden eftersom polisen från 2020 tar fram en liknande undersökning som framgent kan ligga till grund för trygghetsarbetet.

Resultatet av *Trygghetsmätningen 2018* sammanställs och bedöms utifrån respektive frågeområde på en skala mellan 0-6. 0 motsvarar närmast obefintliga problem och 6 motsvarar alarmerande påtagliga problem. I trygghetsmätningen har kommunen delats upp i 12 områden. Resultaten varierar beroende på vilket område som undersöks. I Brandbergen centrum och i Jordbro redovisas höga problemnivåer (4–5 på skalan) inom följande fem områden:

- ▶ ungdomsgång som bråkar och stör ordningen
- ▶ nedskräpning
- ▶ berusade/narkotikapåverkade personer utomhus
- ▶ folk som bråkar och slåss utomhus
- ▶ upplevd trygghet ute ensam sen kväll (låg)

I Norrby, Söderby och Tungelsta identifieras höga problemnivåer i kollektivtrafiken. Resterande områden i Haninge kommun redovisar inte en hög problemnivå.

I *Trygghetsmätningen från 2020* framgår att områden som har störst problem med nedskräpning, skadegörelse och ungdomar som bråkar och stör ordningen är Brandbergen centrum, Jordbro och Västerhaninge. Det framgår även att många oroar sig för bostadsinbrott i alla Haninges kommundelar. Drygt var fjärde invånare i Haninge kommun har under de senaste 12 månaderna oroat sig för att bli överfallen eller misshandlad i området där de bor, störst är oron i Brandbergen centrum, Handen och Jordbro. Det uppges vara vanligt att avstå från buss eller tåg på grund av otrygghet, särskilt i Tungelsta där 23 procent uttrycker en otrygghet. Det är även mest vanligt med hot i syfte att skrämmas i Tungelsta.

I *Polisens trygghetsundersökning 2020 – Haninge kommun* framgår att utformningen på frågorna som redovisas liknar de frågor som ställs i Haninge kommuns egen trygghetsmätning för 2020. Det framgår även att resultaten från de båda trygghetsundersökningarna stämmer väl överens, vilket bekräftas av intervjuade. Resultaten överensstämmer även med resultatet från Region Stockholms rapport "*Trygghet i fokus*" (se avsnitt 2.3 ovan). I denna lyfts liknande problematik som nedskräpning, skadegörelse, ungdomsgång, dålig belysning och kollektivtrafik fram på både regional och lokal nivå.

Under 2017 publicerade polisen *Utsatta områden - Social ordning, kriminell struktur och utmaningar för polisen* som syftade till att öka kunskapen kring utsatta områden. Ett utsatt område identifieras som "ett geografiskt avgränsat område som karaktäriseras av en låg socioekonomisk status där de kriminella har en inverkan på lokalsamhället". Områdena Jordbro och Brandbergen i Haninge kommun identifierades som utsatta områden.

Trygghet i Haninge ur ett ungdomsperspektiv är en undersökning utförd av unga kommunutvecklare⁵ under 2015. Inom ramen för arbetet undersökte fem kommunutvecklare hur ungdomar i Haninge ser på trygghet då kommunens lokala trygghetsundersökningar inte inkluderar barn och ungdomar under 16 år. Totalt medverkade 450 ungdomar i åldersgruppen 13–24 år. Det framkom att avsaknad av belysning i utomhusmiljö, berusade människor och områden med dåliga rykten bidrar till otrygghet. För att motverka otrygghet föreslog ungdomarna åtgärder som bättre belysning, fler lokala vakter/poliser samt förebyggande insatser som bidrar till gemenskap och färre systembolag på otrygga platser som leder till berusade människor. Till skillnad från den kommungemensamma trygghetsmätningen bedömdes inte buskörning med moped som ett orosmoment eller kollektivtrafiken som en plats för otrygghet.

I ungdomsundersökningen identifierades följande otrygga platser:

- ▶ Handterminalen och tunneln till Handterminalen, Haninge centrum på kvällen, Södra Jordbrovägen/Gullringsvägen, Jordbro Centrum, ingången till Brandbergens centrum och centrum på kvällen, torget framför Brandbergens Centrum, centrum i Västerhaninge på kvällen, Ringvägen i Västerhaninge, Vendelsömalmskolan.

Som tidigare nämnt i kapitel 3.1.1. uppges eleverna i Haninge kommun generellt uppleva att de är trygga eller mycket trygga i skolans lokaler men att många elever upplever sig otrygga till och från skolan samt generellt på fritiden.

Vi har under förstudien tagit del av resultatet av en trygghetsenkät som genomfördes på Fredrika Bremergymnasiet under 2020. Svarsfrekvensen är låg, 58 procent, vilket uppges förklaras av pandemin och den hastiga övergången till distansundervisning. Resultatet visar att 96 procent av eleverna som svarat upplever sig alltid eller ofta trygga i skolan. Det framgår att de flesta inte kopplar sin otrygghet till en eller flera specifika platser. Elever som upplever otrygghet uppger att orsaken är andra elever (46 procent) och coronaviruset (29 procent).

6. Pågående insatser och åtgärder för att öka tryggheten för barn och unga

Nedan redovisas en sammanställning av aktuella trygghetsåtgärder i Haninge kommun samt en kort beskrivning av insatsen. Åtgärderna redovisas i kommunens årsredovisning samt grund- och förskolenämndens, gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens, idrott- och fritidsnämndens, socialnämndens, näringslivs- och arbetsmarknadsnämndens och stadsbyggnadsnämndens årsredovisningar för 2020.

Trygghetsåtgärder under 2020	
Insats	Beskrivning
Ljuskonstprojekt	Projektet med ljuskonst på otrygga platser initierades under 2018 och syftar till att eftersätta platser som upplevs som otrygga ska upplevas

⁵ Sommarjobbade ungdomar

	som trivsamma och mer omhändertagna. Arbetet har fortsatt under 2021 på otrygga och övergivna platser.
Fältassistenter	För att öka tryggheten finns fyra fältassistenter i tjänst tisdag till fredag och två på kvällstid lördag och måndag. Fältassistenterna arbetar uppsökande bland ungdomar både utomhus, på fritidsgårdar och på internet. Fältassistenterna har prioriterat kommundelar utifrån tips och information från allmänheten samt kommunens samarbetspartners.
Trygghetsvandring	Antalet trygghetsvandringar har ökat och sker i samverkan med 12 föreningar. Trygghetsvandring uppges vara betydelsefullt för att förebygga brottslighet och skapa trygghet för barn och unga. Socialnämnden stödjer föreningar som utbildar och bidrar med vuxna till föräldravandringar.
Stöd till externa föreningar	Socialnämnden stödjer föreningar som arbetar förebyggande mot missbruk, våld, kriminalitet eller gör insatser för att motverka socialt utanförskap eller stödjer brottsoffer.
Väktare	Kommunen har valt att utöka bevakningen genom fler väktare i uniform.
Utomhusmiljö	Utökade åtgärder i utomhusmiljön som kameraövervakning, väktare och larm har implementerats inom kommunen.
Annonser	Kommunen har annonserat i <i>Mitt i Haninge</i> gällande medborgarnas trygghet. En medieanalys har tagits fram för att kunna mäta genomslag i media avseende trygghet.
Kulturhuset UNG	Syftar till att skapa nya mötesplatser för unga i Haninge kulturhus i samverkan med nuvarande entreprenörer av kulturhusets café. Det ska bidra till en bra och positiv plats i kulturhusets lokaler för ungdomar som rör sig i Handen.
Lovaktiviteter	På grund av pandemin bedömdes under 2020 att flera barn och unga skulle stanna kvar i kommunen över skolloven. Det genomfördes en särskild satsning på lovaktiviteter för barn och unga mellan 6–18 år.
Förebyggande insatser gentemot ungdomskriminalitet.	Förebyggande insatser har initierats inom kommunen med syftet att motverka att unga utvecklar en kriminell livsstil och även minska antalet unga brottsutövare som begår brott mot yngre barn. Socialsekreteraresurserna för ärenden som gäller ungdomskriminalitet har utökats. Det omfattar både utredningar och resurser inom öppenvården.
Feriepraktik	Kommunen erbjuder feriepraktik till unga vuxna för att öka kunskapen om samhälle, värderingar och ge arbetslivserfarenhet. Totalt fick 309 ungdomar erbjudande om feriepraktik. 264 stycken tackade ja och av de som tackade nej angav merparten att de hade fått ett annat sommarjobb.
Tillsammans för Jordbro	Ungdomar bosatta i Jordbro arbetar tillsammans för att göra området trevligare. Muralmålningar i Eskilsparken genomfördes i samarbete med

	kultur och fritidsförvaltningen där två utbildade konstpedagoger med lärarexamen från Konstfack ansvarade för insatsen.
Stödlinje	Ungdomsjouren beviljades trygghetsmedel av socialnämnden för att bedriva sin verksamhet som ideell förening. De erbjuder samtal och utbildningar för att sprida kunskap.
Fritidsverksamhet i Jordbro	Det har initierats en samverkan mellan Haninge kommun, Hembla fastigheter, Haninge bostäder och Coca Cola med syftet att skapa en optimal miljö för invånarna i Jordbro och dess ungdomar för att öka trygghet och säkerheten. Det ska erbjudas aktiviteter efter skoltid inom relevanta intresseområden med goda förebilder och ledare. Målgruppen är skolungdomar mellan 9–16 år.
Uppdaterad handlingsplan	En förvaltningsöverskridande styrgrupp uppdaterade handlingsplanen mot hedersrelaterat våld och förtryck under 2020.
Nämndöverskridande initiativ mot tystnadskulturen	Samverkan har initierats mellan utbildningsförvaltningen, social- och äldreförvaltningen och kultur- och fritidsförvaltningen där arbetet syftar till att motverka tystnadskulturen bland elever. Målet är även att förhindra rekrytering till ungdomsgång bland yngre medborgare.
Fördjupad trygghetsundersökning	Utbildningsförvaltningen har genomfört en fördjupad trygghetsundersökning med 1250 gymnasieelever under september och oktober 2020.
Trygghetsskapande åtgärder i gymnasieskolan	Båda gymnasieskolorna i Haninge kommun arbetar med fler trygghetsskapande åtgärder. Vuxennärvaron i områden eller situationer som eleverna upplever som otrygga ses över och det anställs skolvårdar till Fredrika Bremergymnasiet. Personal på gymnasieskolorna utbildas i PDV-hantering (pågående dödligt våld).
Lättillgänglig hemsida för barn och unga	Socialförvaltningen har under året utvecklat kommunens hemsida för att säkerställa att information om socialtjänsten är anpassad, riktad och tillgänglig för barn och unga.
Samverkan med utbildningsförvaltningen	Social- och äldreförvaltningen har tillsammans med utbildningsförvaltningen utarbetat ett stödmaterial för lärare i grundskolan för att undervisa om socialtjänsten. Samtliga grundskolor i kommunen kommer ta del av materialet under 2021.
Trygghet och säkerhet på lekplatser	Det pågår ett prioriterat arbete med säkerhet och trygghet på lekplatser inom stadsbyggnadsförvaltningen.
Program och handlingsplan för ANDTS arbetet	Kommunfullmäktige antog ett program mot alkohol, narkotika, doping, tobak och spel om pengar (ANDTS) den 11 maj 2020 med syftet att samla och synliggöra de aktiviteter som görs för att minska tillgänglighet, främja och förebygga samt erbjuda stöd och hjälp. Enheten för trygghet och säkerhet har även antagit en handlingsplan för arbetet. I handlingsplanen redovisas ett antal lokala ANDTS aktiviteter som berör barn och unga, exempelvis utbildningsinsatser, utvärderingar och stödinsatser. Det framgår även vem som har samordnande ansvar för insatserna, vilka samarbetsparterna är samt vilken uppföljning som ska genomföras.

Ett flertal av de insatser som redovisas ovan i tabellen härstammar från den överenskommelsen som trygghetskommissionen tagit fram. Fältassistenter, trygghetsvandring och väktare är sådana exempel.

Vid intervju uppges att budgeterade medel kommer nyttjas och samtliga aktiviteter är påbörjade. De insatser som beviljas av kommundirektörens ledningsgrupp tilldelas en budget som ska nyttjas under ett verksamhetsår.

7. Relevansen i det aktuella trygghetsarbetet

Avsnittet syftar till att besvara huruvida de pågående insatserna som redovisas i kapitel 6 är rimligt valda och prioriterade i förhållande till var otryggheten är som störst, vilket redovisas i kapitel 5. Analysen nedan baseras på information som presenterats i tidigare kapitel.

I trygghetsundersökningarna från 2018 och 2020 framgår att områden som kontinuerligt redovisar höga nivåer av orosmoment som nedskräpning, skadegörelse och ungdomsgång som bråkar och stör ordningen är Brandbergen centrum och Jordbro. Det framgår även att Jordbro och Brandbergen klassificerades som utsatta områden redan 2017. Ovan redovisade undersökningar visar att det finns höga problemnivåer med att åka kollektivt samt hot i syfte att skrämmas i Tungelsta. Handen, Västerhaninge, Norrby och Söderby har även vissa noterade problemområden. I ungdomsundersökningen som genomfördes 2015 bekräftas dessa områden som otrygga platser.

Tillsammans för Jordbro är en insats som specifikt fokuserar på ett identifierat område med höga nivåer av otrygghet. Insatsen involverar ungdomar från området och syftar till att göra platsen trevligare. Det har även initierats fritidsverksamhet i Jordbro som syftar till att erbjuda fler aktiviteter för områdets barn och ungdomar. *Kulturhuset UNG* initierades för att skapa en mötesplats för unga och barn i centrala delar av Handen. Det framgår att fältassistenter arbetar i prioriterade områden som identifierats genom samtal och tips från allmänheten. Övriga trygghetsinsatser fokuserar inte på ett identifierat område utan är generella satsningar mot otrygghetsmoment.

Det förekommer insatser för att hantera otrygghetsfaktorer som nämns ovan, exempelvis nedskräpning, skadegörelse, kollektivtrafik, hot och ungdomsgång. Trygghetsvandring, kameraövervakning, väktare och förebyggande insatser mot ungdomskriminalitet är exempel på initiativ som är aktuella inom kommunen och motverkar dessa otrygghetsfaktorer.

Det framgår i ungdomsundersökningen *Trygghet i Haninge ur ett ungdomsperspektiv* att det finns viss diskrepans mellan de faktorer som bidrar till otrygghet enligt barn och unga jämfört med vuxna. I trygghetsundersökningen från 2018 identifierades buskörning med moped som ett orosmoment samt kollektivtrafiken vilket ungdomar inte lyfte upp i ungdomsundersökningen. Kommunens trygghetsundersökningar vänder sig till åldersgruppen 16–85 och därav finns en risk att de orosmoment som redovisas i trygghetsundersökningen inte är helt tillämpliga på kommunens barn och unga. Ungdomarna tycker 2015 att det som bidrar till otrygghet är avsaknad av belysning i utomhusmiljö, berusade människor och områden med dåligt rykte.

Av de insatser som kommunen arbetat med under 2020 överensstämmer flera med områden som lyfts i ungdomsundersökningen. Initiativet med ljuskonst som syftar till att öka belysningen på otrygga platser samt få området att kännas mer trivsamt är ett sådant exempel. Kommunen arbetar även med insatser i utomhusmiljön, anställa fler väktare i

specifikt utpekade områden, se exempel ovan gällande Jordbro. Det finns inga specifika initiativ gentemot berusade personer som skapar otrygghet bland barn och unga eller förebyggande insatser med syftet att bidra till gemenskap vilket enligt undersökningen skulle öka tryggheten för ungdomarna. Det framgår även av Region Stockholms rapport *Trygghet i fokus* att främlingskap och anonymitet bidrar till otrygghet. Ökad gemenskap skulle därav öka tryggheten i ett område.

I årsredovisningen för 2020 uppges att lokala trygghetsundersökningar på specifika skolor, exempelvis Fredrika Bremergymnasiet, redovisar att majoriteten av eleverna upplever trygghet på skolan men flera upplever otrygghet till och från skolan samt på fritiden. För att öka tryggheten på fritiden har kommunen anställt fler fältassistenter som arbetar uppsökande mot ungdomar och verkar utomhus, på fritidsgårdar samt på internet. Det förekommer även trygghetsvandring med syftet att öka tryggheten på kvällar och nätter. Lovaktiviteter, fritidsverksamhet och feriepraktik syftar till att sysselsätta ungdomar på fritiden och ledigheter. Kommunen arbetar även med förebyggande insatser gentemot ungdomskriminalitet som syftar till att motverka att unga utvecklar en kriminell livsstil men också minska andelen brottsutövare som begår brott mot yngre barn.

Statistik från Kolada redovisade att Haninge kommun har en lägre andel elever som känner sig trygga i årskurs 5, 9 och i gymnasiet årskurs 2 än liknande kommuner och genomsnittligt i Sverige. För att öka tryggheten i skolan genomförs bland annat trygghetsundersökningar för att identifiera orosmoment. Trygghetsskapande åtgärder i gymnasieskolan har initierats som exempelvis ökad vuxennärvaro. Kommunen arbetar även med att motverka tystnadskulturen bland elever för att förhindra rekrytering till ungdomsgång. Enligt *Friendsrapporten 2020* bör elever i enlighet med barnkonventionen involveras i skolans trygghetsarbete, i Haninge kommun ser vi inga sådana initiativ.

Eftersom det finns ett politiskt antaget program med riktade medel menar vissa intervjuade att det i nuläget finns en risk för att föreslagna satsningar anpassas utifrån programmets innehåll istället för att justeras utifrån identifierade behov och beprövade metoder. I sin roll kan enheten enbart föreslå vilka av förvaltningens åtgärder som bör respektive inte bör godkännas.

8. Svar på revisionsfrågor

Syftet med förstudien är att göra en övergripande bedömning om det finns behov av att fördjupat granska någon del i trygghetsarbetet. Nedan redovisas kortfattade svar på respektive revisionsfråga.

Fråga	Svar
I vilka situationer och på vilka platser känner sig kommunens ungdomar otrygga?	<p>Det framgår av trygghetsmätningarna att områdena Jordbro och Brandbergen centrum upplevs som otrygga. Det framgår även att kollektivtrafiken i Tungelsta, Norrby och Söderby upplevs som otrygg. Handen och Västerhaninge har även noterade moment som bidrar till otrygghet. Enligt trygghetsmätningarna upplever invånarna i kommunen att nedskräpning, ungdomsgång, berusade personer och att vistas ute på kvällen/natten bidrar till otrygghet.</p> <p>Ungdomsundersökningen som genomfördes under 2015 identifierar områden med dålig belysning, berusade människor och dåligt rykte som</p>

	<p>otrygga platser. Ungdomsundersökningen bekräftade ovan nämnda områden som otrygga platser, exempelvis ingången till Brandbergens centrum och torget framför.</p> <p>Enligt kommunens trygghetsundersökning upplever elever skolan som en trygg plats, men vägen till och från skolan samt fritiden upplevs som otrygg. Vid nationell jämförelse kan vi utläsa att eleverna i Haninge kommun, inom redovisade årskurser, upplever en lägre nivå av trygghet än i liknande kommuner och vid jämförelse i riket.</p> <p>För mer detaljerad information se kapitel 5.</p>
<p>Vilka insatser och åtgärder pågår för att öka tryggheten för barn och unga?</p>	<p>För fullständig redogörelse av vilka insatser som är aktuella inom kommunen se kapitel 6.</p> <p>Exempel på insatser som pågår i kommunen med syftet att öka tryggheten för barn och unga är trygghetsvandringar, fältassistenter, lovaktiviteter och feriepraktik.</p>
<p>Är de pågående insatserna rimligt valda och prioriterade i förhållande till var tryggheten är störst?</p>	<p>Flera insatser svarar mot de behov som redovisas i genomförda kartläggningar och undersökningar av invånarnas upplevda otrygghet.</p> <p>Det finns kännedom om vilka områden som upplevs otrygga. Den lokala trygghetsundersökningen genomförs regelbundet och kartlägger trygghetsläget i kommunen. Det finns därav goda förutsättningar för riktade insatser att förbättra tryggheten i områdena.</p> <p>Trygghetsundersökningen och ungdomsundersökningen identifierar samma områden som otrygga vilket påvisar samsyn inom kommunen. Vi ser även exempel på specifikt riktade trygghetsinsatser i områdena. Vi uppmanar kommunen att fortsatt arbeta med kartläggningar och undersökningar för att identifiera platser och faktorer som bidrar till barn och ungas otrygghet.</p> <p>Det framgår dock att det finns viss diskrepans mellan de faktorer som ungdomar upplever som otrygga och de som redovisas i trygghetsundersökningen. Därav är det viktigt att kartlägga vad som bidrar till barn och ungas otrygghet. Det framgår att kommunens ungdomar upplever otrygghet till och från skolan samt på fritiden. Därav påvisas ett behov av att undersöka vad som bidrar till otrygghet utanför skolan.</p> <p>I ungdomsundersökningen efterfrågar ungdomar sociala insatser för att öka gemenskapen i otrygga områden. Under förstudien har vi inte tagit del av några sådana initiativ.</p> <p>Arbetet beskrivs till stor del fortsatt ske på förvaltningsnivå och tydliga former för samordning och framförallt ansvar för uppföljning och återrapportering har inte tydliggjorts. Vi menar att detta är väsentliga delar av ett ändamålsenligt trygghetsarbete, i likhet med kontinuerliga kartläggningar och analyser.</p>

Haninge kommun den 16 juni 2021

Sara Jansson
Verksamhetsrevisor, EY

Källförteckning

Intervjupersoner:

- ▶ Drogförebyggande samordnare (ANDTS), enheten för trygghet och säkerhet, kommunstyrelseförvaltningen
- ▶ Biträdande enhetschef/säkerhetschef, enheten för trygghet och säkerhet, kommunstyrelseförvaltningen
- ▶ Brottsförebyggande samordnare, enheten för trygghet och säkerhet, kommunstyrelseförvaltningen
- ▶ Enhetschef, enheten för trygghet och säkerhet, kommunstyrelseförvaltningen

Dokument:

- ▶ Strategi för ungas trygghet, hälsa och utveckling, 2011-10-17
- ▶ Kommunfullmäktiges mål och budget för 2021–2022
- ▶ Grund- och förskolenämndens budget för 2021–2022
- ▶ Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens budget 2021–2022
- ▶ Socialnämndens budget för 2021–2022
- ▶ Stadsbyggnadsnämndens budget för 2021–2022
- ▶ Idrott- och fritidsnämndens budget för 2021–2022
- ▶ Socialnämndens årsredovisning för 2020
- ▶ Näringslivs- och arbetsmarknadsnämndens årsredovisning för 2020
- ▶ Stadsbyggnadsnämndens årsredovisning för 2020
- ▶ Idrott- och fritidsnämndens årsredovisning för 2020
- ▶ Grund- och förskolenämndens årsredovisning för 2020
- ▶ Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens årsredovisning för 2020
- ▶ Årsredovisning 2020
- ▶ Friendsrapporten 2020
- ▶ BRÅ:s Nationella trygghetsundersökning 2020
- ▶ Trygghetsmätning 2018
- ▶ Trygghetsmätning 2020
- ▶ Skolundersökningen om brott 2019
- ▶ handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck, 2015
- ▶ Policy mot våld i nära relationer, 2011
- ▶ Trygghets- och tillgänglighetsinventeringar
- ▶ Polisens trygghetsundersökning 2020, Haninge kommun